

Μακεδονικά

Τόμ. 4, Αρ. 1 (1960)

Κατάλογος λειτουργικών ειληταρίων της Ιεράς Μονής Βατοπεδίου

Λίνος Πολίτης

doi: [10.12681/makedonika.673](https://doi.org/10.12681/makedonika.673)

Copyright © 2014, Λίνος Πολίτης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Πολίτης Λ. (1960). Κατάλογος λειτουργικών ειληταρίων της Ιεράς Μονής Βατοπεδίου. *Μακεδονικά*, 4(1), 403–408. <https://doi.org/10.12681/makedonika.673>

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΩΝ ΕΙΔΗΤΑΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΒΑΤΟΠΕΔΙΟΥ

Τὰ λειτουργικά εἰλητήρια τῆς Μονῆς Βατοπεδίου δὲν περιγράφονται εἰς τὸν κατάλογον τῶν χειρογράφων, τὸν ἐκδοθέντα ἀπὸ τὸν γέροντα Ἀρχάδιον καὶ τὸν Σωφρόνιον Εὐστρατιάδην, ἴσως διότι δὲν ἔχουν ταξινομηθῇ μετὰ τῶν ἄλλων χειρογράφων κωδικῶν τῆς βιβλιοθήκης, ἀλλὰ φυλάσσονται εἰς τὸ ἀρχαιοφυλακεῖον μετὰ τῶν ἄλλων πολυτίμων ἐγγράφων τῆς Μονῆς. Μελετήσας τὰ εἰλητήρια κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1955 καὶ 1956 δίδω ἐνταῦθα σύντομον περιγραφὴν αὐτῶν καὶ εὐχαριστῶ ἐξαιρέτως τοὺς γέροντας Ἐπιτρόπους τῆς Ἱερᾶς Μονῆς, οἱ ὅποιοι μοῦ ἐπέτρεψαν νὰ τὰ μελετήσω καὶ νὰ δημοσιεύσω τὸν παρόντα κατάλογον ἰδιαιτέρως δὲ χάριτας ὁμολογῶ εἰς τὸν κατὰ τὸ 1955 ἀρχαιοφύλακα πατέρα Παγκράτιον, ὡς καὶ εἰς τὸν πατέρα Θεόφιλον, βιβλιοθηκῆριον κατὰ τὸ 1955, καὶ τὸν πατέρα Κωνσταντῖνον, κατέχοντα τὸ λειτούργημα τοῦτο κατὰ τὸ 1956, διὰ τὴν προθυμίαν μεθ' ἧς ἔθεσαν εἰς τὴν διάθεσίν μου τὰ εἰλητήρια καὶ τὰ χειρόγραφα τῆς Μονῆς.

1. 0,24 x 4,49 14ος αἰ. (1302)

Λειτουργία Χρυσοστόμου.

Ἐν τέλει : *Χεῖρ τοῦ γράψαντος ἀμαρτ(ω)λ(οῦ) Ἰω(άνν)ου τοῦ Ἀλφαρά | ἔτους ,ςωι' [1302].*

Ὡραία στρογγύλη γραφή. Ἐν ἀρχῇ ὀρθογώνιον ἐρυθρὸν ἐπίτιλον.

Εἰς τὰ δίπτυχα τῶν ζώντων : *Μνήσθητι Κ(ύρι)ε τὴν ψυχὴν τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Ἀντωνίου μοναχοῦ καὶ συγχώρησον* αὐτῷ πᾶν πλημμέλημα ἐκούσιόν τε καὶ ἀκούσιον.

2. 0,25 x 9,86 β' ἡμισυ 12ου - 13ος αἰ. ἀκέφ.

Ἀ ρ χ. : Εὐχὴ λεγομένη ἐν τῷ σκευοφυλακίῳ.

Γραφὴ στρογγύλη.

Εἰς τὸ τέλος (χ^α 14ου - 15ου αἰ.) : *δόσις Ἰσαὰκ Ἐφέσου μονῆς Πέτρας. Ἐπίσης ἐν ἀρχῇ δι' ἄλλης χειρὸς μεταγενεστέρας, μὲ κεφαλαῖα γράμματα : Δόσις Ἐφέσου.*

3. 0,24 x 6,36 12ος αἰ. ἀκέφ. κολοβ.

Λειτουργία Μ. Βασιλείου.

Ἀ ρ χ. : (Εὐχὴ τῆς εἰσόδου) ...νῦν τῶν δούλων σου τὰ αἰτήματα πρὸς τὸ συμφέρον σου πληρώσον. Τ έ λ. [Εὐχὴ ὀπισθάμβωνος] : καὶ σοὶ τὴν δόξαν καὶ εὐχαριστίαν καὶ προσκύνῃσιν...

Ῥωραϊότατα ποικιλόχρωμα ἀρχικά γράμματα (εἰκ. 12).

4. 0,25 x 2,72 14ος αἰ. ἀκέφ. κολοβ.

Λειτουργία Χρυσοστόμου.

Ἐν ἀρχῇ δύο φύλλα (0,24 x 1,50) ἀπὸ παλαιότερον εἰλητόν, 12ου αἰ., Λειτουργία Μ. Βασιλείου. Ἀ ρ χ. [Εὐχὴ πιστῶν α'] : ὅτι πρέπει σοι πᾶσα δόξα κτλ. - τὴν ἀληθινὴν ταύτην λατρείαν οὕτως καὶ ἐκ τῶν χειρῶν ἡμῶν. Εἰς τὸ ν^ο, Ἀ ρ χ. : τοῦ περιεστῶτος λαοῦ καὶ τῶν δι' εὐλόγους αἰτίας ἀπολειφθέντων.

5. 0,28 x 4,28 14ος αἰ. (β' ἡμ.)

Λειτουργία Χρυσοστόμου.

Ἐν τέλει (λίαν ἐξίτηλα) : Θεοῦ τὸ δῶρον καὶ Ἰωάσαφ πόνος (ἐλλείπει ἡ χρονολογία - ἢ ἔχει γίνεαι τελείως ἐξίτηλος ;).

Ἀποκεκομμένον ὀλίγον ἐν ἀρχῇ.

6. 0,25 x 3,93 14ος αἰ. ἀκέφ. κολοβ.

Λειτουργία Μ. Βασιλείου.

Ἀ ρ χ. : ὁ Θεὸς ὁ ἅγιος ὁ ἐν ἁγίοις ἀναπαρόμενος - Τ ἐ λ. [β' εὐχὴ ὁπισθάμβωνος] : τοῖς συλλειτουργήσασιν... λοιποῖς θείοις σου μυστηρίοις δὴ... Γραφὴ στρογγύλη.

7. 0,24 x 4,48 13ος αἰ. ἀκέφ. κολοβ.

Λειτουργία Χρυσοστόμου.

Ἀ ρ χ. : ...σιον τὸ κατακούσιον (:) ἁγίασον ἡμᾶς τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα - Τ ἐ λ. : σοὶ παρακατατιθέμεθα τὴν ζωὴν ἡμῶν...

Στρογγύλη εὐμεγέθης γραφή. Ἀρχικά γράμματα.

8. 0,22 x 2,51 14ος αἰ.

Λειτουργία Χρυσοστόμου.

Δὲν ὑπάρχει ἐπίτιτλον.

9. 0,25 x 3,05 14ος αἰ. ἀκέφ. κολοβ.

Τάξεις χειροτονιῶν πρεσβυτέρου καὶ διακόνου.

Ἀ ρ χ. : πλήθει τῆς σῆς ἀγαθότητος - Τ ἐ λ. : τοῦ θείου ἄρτου μετέχει παρὰ τοῦ χειροτονήσαντος ἀρχιερέως καὶ μεταλαμβάνει τοῦ...

10. 0,13 x 5,29 13ος αἰ. ἀκέφ.

Ἀκολουθία μεταλήψεως.

Ἀ ρ χ. : ...ον τί γὰρ οὐ ...ραξά κακὸν... ἀμάρτημα

Ἐν τέλει : Ἀντωνίου μέμνησο τοῦ παναθλίου.

Μυόβρωτον ἐν ἀρχῇ κατὰ τὴν ἀριστεράν πλευράν.

Δύο φύλλα ἐν ἀρχῇ (0,12 x 0,70) δι' ἄλλης χειρὸς («φιλολογικῆς» γραφῆς) : Ἀ ρ χ. : ἐπίδοσιν προξενεῖ μόνη ἀγαθὴ (ὦδ. ζ').

11. 0,26 x 6,11 14ος αἰ. (1388)

Λειτουργία Μ. Βασιλείου.

Ἐν τέλει : Χ(ριστ)ὲ δίδου μογήσαντι τειήν πολύολβον ἀρωγήν. | Θεοῦ τὸ δῶρον καὶ Ἰωάσαφ πόνοτος. | Ἔτους ,ςωλς' μηνὶ ἰουν(ίω) κδ' [1388]. Καὶ ἐπάνω, ἐν ἀρχῇ, διὰ χειρὸς 15ου (:) αἰ. : Μέγας Βασίλειος τοῦ Ἰωάσαφ.

Ἐν ἀρχῇ εἰκὼν Μεγάλου Βασιλείου ἐπὶ διαχρύσου ἐπιπέδου (ἐλαφρῶς κατεστραμμένη). Χρυσὰ καὶ ποικιλόχρωμα ἀρχικά.

12. 0,15 x 1,58 ἀρχ. 15ου αἰ. ἀκέφ. κολοβ.

Λειτουργία Μ. Βασιλείου.

Ἀ ρ χ. : ...νωσιν ἡμῶν ὁ στήσας ἡμᾶς τοὺς ταπεινοὺς [πρὸ τοῦ χειρουβικοῦ] - Τ ἐ λ. : [δίπτυχα ζώντων] μνήσθητι Κύριε κατὰ τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρμῶν σου καὶ τῆς ἐμῆς ἀναξιοτήτος...

Εἰς τὰ δίπτυχα τῶν κεκοιμημένων : ...κατὰ τὸ πλῆθος τοῦ ἐλέους σου καὶ τοῦ δακτύλου γράψαντος αὐτάς τὰς ἱκετηρίας.

Γραφὴ ἀνειμένη, μᾶλλον «φιλολογικὴ».

13. 0,16 x 3,27 14ος αἰ. ἀκέφ. κολοβ.

Εὐχαὶ μεταλήψεως.

Ἀ ρ χ. : ...ὑπερβολὴν ἀγαθότητος ἐπ' ἐσχάτων τῶν χρόνων. Εἰς τὸ ν^ο ἀντιθέτως (κατὰ τὴν αὐτὴν φορὰ τοῦ 1^ο), διὰ χειρὸς μεταγενεστέρας, εὐχῆ.

Ἀ ρ χ. : ...ωνος ἀνθρώπων κακίαν καταχρησάμενος κατὰ δικαίου λόγου - Τ ἐ λ. : ὅτι ἐπὶ σοὶ μόνον ἐλπίζομεν τὸν ζωῆς καὶ θανάτου δεσπόζοντα καὶ σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν ... ἀμήν.

14. 0,18 x 5,72 14ος αἰ. ἀκέφ.

Εὐχαὶ μεταλήψεως.

Ἀ ρ χ. : ...ἀγίοις σου ἵνα ἀτελευτήτως δοξολογῶ καὶ ὑμῶ σε.

Γραμμένον μόνον κατὰ τὸ 1^ο.

15. 0,18 x 3,38 13ος αἰ. ἀκέφ.

Εὐχαὶ μεταλήψεως.

Ἀ ρ χ. : ...οὔμενος τῶν ἐμοὶ πεπραγμένων δεινῶν. Μετὰ τὸ τέλος ἄλλη χεῖρ, 14ου αἰ., προσέθεσε : Ἀπὸ ρυπαρῶν χειλέων, ἀπὸ βδελυρᾶς καρδίας κτλ, καὶ ἄλλα.

Σήμερον κακῶς τὸ εἰλητάριον προσκεκολλημένον μετὰ τοῦ ἀρ. 13.

16. 0,24 x 2,47 12ος - 13ος αἰ. ἀκέφ. κολοβ.

Λειτουργία Μ. Βασιλείου.

Ἄ ρ χ. : ...τῶν ἁμαρτωλῶν πρόσδεξαι τὰ δῶρα ταῦτα ἐν τῇ χρηστότητί σου Κύριε - Τ έ λ. : τοὺς πονηροὺς ἀγαθοὺς ποιήσον ἐν τῇ χρηστότητί σου μνήσθητι Κύριε... [δίπτυχα κεκοιμημένων].

17. Περγ. 0,21 x 1,35 + Χάρτ. 0,21 x 2,53 13ος + 15ος αἰ.

Λειτουργία προηγιασμένων.

Σπάραγμα περγαμηνῶν (13ου αἰ.) συμπληρωμένον μεταγενεστέρως διὰ χάρτου. Τὸ χάρτινον συμπλήρωμα (15ου αἰ.) διήκει εἰς τὸ r^ο ἀπὸ τῆς ἀρχῆς μέχρι (τῆς εὐχῆς μετὰ τὸ ἀποτεθεῖναι τὰ ἅγια δῶρα) : ὁ μονογενὴς σου υἱὸς καὶ Θεὸς ἡμῶν διὰ τῶν προ[περγ.] κειμένων καὶ φοικτῶν... Εἰς τὸ ν^ο (κατὰ τὴν ἰδίαν φορὰν τῆς γραφῆς τοῦ r^ο) [εὐχαί]... λίας σου, πάτερ, εὐσπλαγχνίας φώτισον ἡμῶν τὰ σπλάγχνα κτλ. - Τ έ λ. : μηδὲ ποιήσης ἐπιχάρμα ἐχθρῶν καὶ ἐξουθένωμα λαοῦ καὶ καταπάτημα δαιμονίων, ἀλλ' ἵνα ἡ σὴ χάρις τὸ σὸν ἔλεος εἴη μεθ' ἡμῶν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ἡμῶν (Ἑ κ φ.) ὅτι σὸν τὸ κράτος κλπ. Ἄ λ λ η : Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν ὁ καθήμενος ἐπὶ θρόνου δόξης - Τ έ λ. : καὶ ὕψωσον τὸ κέρας ἡμῶν ἐν τῇ εὐδοκίᾳ σου, εἴη τὸ πανάγιον ὄνομά σου εὐλογημένον καὶ δεδοξασμένον τοῦ πατρὸς κτλ. καί : εὐλογημένη ἡ δόξα Κυρίου ἐκ τοῦ τόπου τοῦ ἁγίου αὐτοῦ νῦν καὶ ἀεὶ... ἀμήν.

18. 0,26 x 4,91 13ος αἰ.

«Εὐχαὶ τῆς ἁγίας Πεντηκοστῆς τῆς γονυκλισίας».

Στρογγύλη, λίαν ἐπιμελὴς γραφή. Ὡραιότατα ποικιλόχρωμα ἀρχικά (Α,Τ,Ε,Κ,Κ,Κ,Μ,Κ κ.ἄ.).

Ἀποκεκομμένον ἐν ἀρχῇ, ἀλλ' ἀρχίζει κανονικῶς ἀπὸ τῆς ἐπιγραφῆς (ἐξέπεσε τὸ ἀρχικὸν κόσμημα).

19. 0,24 x 5,90 14ος αἰ. (1380)

Λειτουργία Μ. Βασιλείου.

Ἐν τέλει : Δώρημα Θε(εο)ῦ καὶ Γρηγορίου πόνος οἰκτροῦ μοναχοῦ καὶ παρ' ἀξίαν θύτου οὗ τοιγαροῦν μέμνησο ὦ Θε(εο)ῦ θύτα.
Ἔτους ,ςωπη' [1380].

Γραφή ἡ τυπικὴ τοῦ ἐργαστηρίου τῆς μονῆς τῶν Ὁδηγῶν. Ἐν ἀρχῇ ἐπίτιτλον.

Εἰς τὰ δίπτυχα τῶν κεκοιμημένων : Μνήσθητι Κύριε τῶν ψυχῶν τῶν

δούλων σου Δωροθέου Ιερομονάχου, Ἰωακείμ καὶ Ζηνοβίας τῶν μοναχῶν καὶ τῶν τέκνων αὐτῶν. [Ἰσως διὰ χ² :] καὶ Ἀθανασίου (Βλ. καὶ Λαύρας 19). Ἐν τῷ ῥα : ση ἤερεῦ ἄγιε μνήσθητι τῶν ψυχῶν τούτων.

20. 0,24 x 4,86 14ος αἰ.

Λειτουργία Μ. Βασιλείου καὶ (εἰς τὸ ν^ο) Ἀκολουθία τῶν ἁγίων Θεοφανείων.

Ἐρυθρὸν ἐπίτιτλον ἐν ἀρχῇ. Γραφὴ παρεμφερὲς πρὸς τὴν τοῦ ἐργαστηρίου τῆς μονῆς τῶν Ὁδηγῶν.

Ὀλίγον μυδρόρωτον κατὰ τὴν ἀρχήν.

Εἰς τὰ δίπτυχα τῶν κεκοιμημένων [πιθανῶς διὰ χ² :] Μνήσθητι Κ(ύ)ριε τὴν ψυχὴν τοῦ δούλου σου Νικοδήμου μοναχοῦ καὶ τὴν ψυχὴν τῆς δούλης σου Μαρίας.

21. 0,24 x 4,41 13ος αἰ. ἀκέφ. κολοβ.

Λειτουργία Μ. Βασιλείου.

Ἐν ἀρχῇ ἐξέπεσε μόνον τὸ ἐπίτιτλον κόσμημα. Τ ἐ λ. [εὐχὴ σκευοφυλακίου] : ἐνεπλήσθημεν τῆς ἀτελευτήτου σου ζωῆς...

Γραφὴ στρογγύλη, εὐμεγέθης, μελάνη μαύρη. Εἰς τὸ τέλος (καὶ εἰς ὅλον τὸ ν^ο) ἡ γραφὴ μικροτέρα.

22. 0,13 x 3,81 14ος αἰ. ἀκέφ.

Τυπικὸν λειτουργίας.

Ἀ ρ χ. [μεσονυκτικόν] : ἀντιλαβοῦ σῶσον τῆς Παναγίας ἀχράντου. Ἀκολουθεῖ ὁ ὄρθρος καὶ : Φιλοθέου, Διάταξις θείας λειτουργίας, ἐν ἧ καὶ τὰ διακονικά.

Γραφὴ λίαν συνεπτυγμένη.

23. 0,23 x 1,41 14ος αἰ. ἀκέφ. κολοβ.

Εὐχαὶ τοῦ λυχνικοῦ.

Ἀ ρ χ. : ...ὁμολογεῖ σοι καὶ τὴν ἐσπερινὴν σοι λατρείαν προσαγαγεῖν - Τ ἐ λ. : εὐχὴ ἑωθινὴ γ' νυκτὸς ὄρ... τὸ πνεῦμα ἡμῶν...

24. 0,20 x 2,56 14ος αἰ. (1374)

Λειτουργία προηγιασμένων.

Μετὰ τὸ ἀμὴν : Ἡδῆσις τῆς θείας λειτουργίας τῶν προηγιασμένων (διὰ μικροτέρας «φιλολογικῆς» γραφῆς).

Ἐν τέλει : Ἐτους ,ςωπβ' ἰνδ. β' μηνὶ μαρτίῳ κα' [1374].

Ἐν ἀρχῇ ἐπίτιτλον, μικρογραφία. Ἀριστερὰ ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Διάλογος με ἀνελημμένον ελλητόν, δεξιὰ ὁ Χριστὸς εὐλογῶν.

Γραφή ἡ τυπικὴ τῆς μονῆς τῶν Ὁδηγῶν.

25. Εἰς τρία τεμάχια : $0,27 \times 0,53$, $0,27 \times 0,44$, $0,27 \times 3,73$
14ος αἰ. ἀκέφ. κολοβ. ἐλλιπές.

Λειτουργία Μ. Βασιλείου.

Τὰ δύο πρῶτα τεμάχια (φύλλα) ἀποτελοῦν συνέχειαν μεταξύ των. Μεταξὺ τοῦ δευτέρου φύλλου καὶ τοῦ τρίτου τεμαχίου (τοῦ κυρίως εἰλητοῦ) χάσμα. Ἀ ρ χ. [πρὸ εὐχῆς ἀντιφ. β'] : καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ - Τ έ λ. : [εὐχὴ ὁπισθάμβωνος] : ἀναπέμπομεν τῷ πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι.

Μετὰ τοῦ εἰληταρίου ἔχει τοποθετηθῆ καὶ τεμάχιον ἄλλου εἰληταρίου ($0,26 \times 0,29$), περιέχον τὸ ἐν ἀρχῇ κόσμημα, μικρογραφίαν (ἀριστερὰ δὲ Χριστὸς εὐλογῶν ἐπὶ θρόνου, δεξιὰ δὲ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος [:] καὶ λείψανα τῆς ἐπιγραφῆς (..ΓΙΑΛΕΙΤΟΥΡ..... ΣΤ....)

Τοῦ κυρίως εἰληταρίου ἡ γραφή ὁμοιάζουσα πρὸς τὴν τυπικὴν τῆς μονῆς τῶν Ὁδηγῶν. Ὡραῖα χρυσόγραφα ἀρχικά.

26. $0,26 \times 4,82$ 14ος αἰ.

Λειτουργία Μ. Βασιλείου.

Ἐν ἀρχῇ ξρουθρὸν ἐπίτιτλον.

ΛΙΝΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ